

Vědecké dílo profesora Milana Jelínka je svým širokým tematickým rozpětím zrcadlem stavu a vývoje české lingvistiky druhé poloviny minulého století. Ale ještě není uzavřeno a přibývají nebo přibudou práce další, nové. Z vyjádření pana profesora víme, že je rozpracována edice Masaryka a této významné osobnosti se z různých aspektů věnuje celý život. Nadto se M. Jelínek chystá k syntéze všech svých stylistických prací a přípravných studií s úmyslem vydat soubornou stylistiku. Na další zpracování čeká také shromážděný rozsáhlý materiál, který souhrnně ukáže dějiny českého jazykového purismu, a jsou tu další a další úmysly.

Toto připomenutí výročí narození není mezníkem, ale jen krátkým ohlédnutím, protože pan profesor má ještě bohaté plány před sebou. A proto přejeme važenému jubilatovi do dalších let ještě mnoho nových životních úspěchů, neustávající tvůrčí elán, dobrou pohodu a především stále zdraví.

Eva Minářová, Brno

Jubileusz Profesora Edwarda Lotki

W roku ubiegłym z okazji siedemdziesiątych urodzin Profesora Edwarda Lotki Katedra Bohemistyki Uniwersytetu F. Palackiego wraz z Zakładem Filologii Polskiej Katedry Sławistyki oraz Ołomunieckim Oddziałem Czeskiego Towarzystwa Językoznawczego zorganizowała międzynarodowe seminarium naukowe pn. „Czeskie, polskie i słowackie kontakty językowe i literackie”, seminarium tematycznie związane z badaniami naukowymi prowadzonymi przez Jubilata. Była to wspaniała okazja do uczczenia jubileuszu jednego z najbardziej znanych w Polsce (i nie tylko) językoznawców czeskich.

Profesor PhDr. Edward Lotko, CSc. urodził się 18 stycznia 1932 roku w Komorní Lhotce na Śląsku Cieszyńskim. Jednak całe Jego życie naukowe związane jest z Ołomuńcem. Tu na Uniwersytecie F. Palackiego studiował filologię czeską i filologię polską. Tutaj także w 1956 roku został przyjęty jako asystent do Katedry Języka i Literatury Czeskiej. Stąd też dwa lata później wyjechał do Polski, gdzie pracował jako lektor języka czeskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1958–1961). Tu również po powrocie, w roku 1962, zdał egzamin i obronił pracę doktorską, w wyniku czego uzyskał stopień naukowy doktora nauk filologicznych, który – *notabene* – nostryfikował na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Następnie poświęcił się pracy dydaktycznej i naukowej, co zaowocowało habilitacją w 1990 roku. Dwa lata później uzyskał tytuł naukowy profesora w dziedzinie językoznawstwa czeskiego, nieprzerwanie pracując w Katedrze Bohemistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu F. Palackiego w Ołomuńcu.

Działalność publikacyjna Profesora jest bardzo rozległa. Liczy około 180 publikacji, w tym 5 monografii i 5 skryptów. Również pod względem tematycznym należy

podkreślić szerokie spektrum zainteresowań Jubilata, który zajmował się nie tylko współczesnym językiem czeskim, ale również językiem polskim i słowackim. Jego prace wnoszą do badań językoznawczych wiele nowego spojrzenia na tę problematykę oraz twórczej myśli. Zajmował się przede wszystkim zaprzeczeniem w języku czeskim w ujęciu synchronicznym. Nie należy też zapominać o Jego długoletnich zainteresowaniach retoryką i teorią komunikacji.

Rozpoczął bardzo wcześnie. Już bowiem jako student w 1954 roku opublikował w czasopiśmie „Zwrot” swój pierwszy artykuł *Krótka o geografii lingwistycznej*. Później już (od roku 1959) regularnie ukazywały się Jego prace, np.: *Interjekční věty v západotěšínských nářečích, W sprawie gwar mieszanych i przejściowych, Obecny stan badań nad użyciem syntaktycznym bezokolicznika w językach czeskim i słowackim* (1962), *Infinitiv příslovečný na Těšínsku*, który stał się wprowadzeniem do pierwszej monograficznej pracy pt.: *Funkcje syntaktyczne bezokolicznika w gwarach zachodnioczesko-słowackich* (1964).

Warto zwrócić uwagę, że już wtedy podjął temat, którym zajmował się później przez wiele lat, a mianowicie problem zaprzeczenia w języku czeskim i polskim (por. artykuł *K otázce slovnědruhov^é platnosti výrazu »ani«*, 1959). W latach 1967–1971 powstało osiem cyklicznych artykułów o zaprzeczeniach opublikowanych w czasopiśmie i pracach zbiorowych krajowych i zagranicznych, np.: *Zur Problematik der lexikalischen Negation im Tschechischen, O možnostech negovat, Lexikální negace v českých dialektech, komparace a negace*. Efektem pracy nad tym zagadnieniem była syntetyzująca monografia *Lexikální negace v současné češtině* (1973). Główną tezą tej pracy jest stwierdzenie, że leksykę przeczącą należy badać zarówno pod kątem paradygmatycznym, jak i w planie syntagmatycznym (do zaprzeczeń wraca Profesor E. Lotko całkiem niedawno w pracy *O záporných slovech v novém slovníku neologismu*, 2000).

Drugim polem badawczym Profesora E. Lotki była typologia języków. W jej obrębie wydzielał „typy językowe”, których dokładny opis przedstawił w artykule zamieszczonym w zbiorze ołomunieckich slawistycznych prac językowych i literackich (1974). Później zaś jeszcze wielokrotnie w swoich artykułach do tego problemu nawiązywał, np.: *K jazykovému typu češtiny a polštiny, O některých aspektech typologického zkoumání slovanských jazyků, Język polski z typologicznego punktu widzenia, O typologicky relevantních jevech ve slovní zásobě slovanských jazyků* i innych. Ten kierunek dociekań naukowych Profesora E. Lotki doczekał się finału w monografiach: *Polština a čeština z hlediska typologického* (1981), *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi* (1986), *Synchronní konfrontace češtiny a polštiny* (1997). Egzemplifikacją powyższych badań był skrypt *Zradná slova v polštině a češtině. Lexikální pohled a slovník* (1992). Wiele prac z tego zakresu opublikował Jubilat również w czasopiśmie polskich, słowackich i rosyjskich. Wszystkie te prace uważano za pierwsze prace na polu przekładoznawstwa lingwistycznego. M. Komárek mówił o nich, że jest to wstęp do lingwistycznej teorii przekładu, w których Autor nawiązał do tradycji języków czeskiego i polskiego. Zgromadził materiał, który mógłby w przy-

szości doprowadzić do lingwistycznej konfrontacji tychże języków. Ponadto różnice między językiem polskim a czeskim konsekwentnie interpretował ze stanowiska współczesnej typologii językowej, rozpoczętej wprawdzie przez językoznawców praskiej szkoły strukturalnej, ale potrafił ją włączyć do współczesnego systemu językoznawczego.

Kolejnym kręgiem zainteresowań naukowych Profesora E. Lotki jest retoryka, która także wykładał na Uniwersytecie. Wraz ze Edwardem Petrů, Aleną Štěrbovą, Karlem Vítkiem opublikował w roku 1975 pracę *Mluvený projev*, a następnie *Retorika* (z podtytułem *Základy teorie řečnictví s komentovanými ukázkami*). Prawie dwadzieścia lat później (w 1997 r.) ukazała się monografia *Kapitoly ze současné retoriky* Jego autorstwa, w której określił własne rozumienie retoryki (nie jako zbiór terminów, ale jako środek skutecznej komunikacji).

Profesor Edward Lotko poświęcał się również pracy dydaktycznej. Spod Jego pióra wyszło kilka skryptów uniwersyteckich, np. *Jazyk a jazykověda* (1974, który napisał wspólnie z Mirkiem Čejką), *K aktuálním metodologickým otázkám jazykovědy* (1978, współautor Miroslav Komárek) czy *Slovník lingvistických terminů pro filology* (w roku 2000 ukazało się uzupełnione wydanie).

Osiągnięcia badawcze Profesora Edwarda Lotki w dziedzinie lingwistyki konfrontatywnej zarówno w sferze teorii, jak i w sferze odniesień praktycznych, są nie tylko niezaprzeczalnie ważne, ale także zapewniają Jego dziełu trwałe miejsce w dorobku językoznawstwa zachodniostowiańskiego. Jednocześnie włączają się i wyjaśniają wiele ważnych zagadnień dotyczących rozwoju i współczesnego stanu języka czeskiego i polskiego. Życzymy Jubilatowi, aby jeszcze przez wiele lat cieszył się dobrym zdrowiem i „przelewał swoją wiedzę na papier”, ku pokrzepieniu Jego uczniów i potomnych.

Agnieszka Zięba, Wałbrzych

